



Article Arrival : 17/01/2021

Published : 10.03.2021

Doi Number  <http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3040>Reference  Bayar, A. & Özbek, N. (2021). "Öğretmenlerin Kendilerini Geliştirme Süreçlerinde Okul Dışı Zamanlarını Kullanma Yöntemleri" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:80; pp:1164-1177

ÖĞRETMENLERİN KENDİLERİNİ GELİŞTİRME SÜREÇLERİNDE OKUL DIŞI ZAMANLARINI KULLANMA YÖNTEMLERİ

Methods Of Teachers Using Out Of School Time In Their Own Development Processes

Doç. Dr. Adem BAYAR

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Amasya/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8693-9523>**Nurten ÖZBERK**

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, Amasya/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1608-5056>

ÖZET

Zaman, geri dönüşü olmayan sadece tüketilen eşsiz bir kaynaktır. Günümüzde pek çok zaman tuzağı uyarılar mevcuttur. Bu sebeple zaman israf edilmeye müsait bir kaynaktır. Zamanı etkili kullanabilmek günün her anı için doyum sağlamaktadır. Bu araştırma ile eğitim örgütü içinde önemli bir konuma sahip olan öğretmenlerin, zaman yönetimi algıları üzerine yoğunlaşmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemiyle Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda 2020-2021 eğitim-öğretim yılında görev yapan 12 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmacılar bu araştırmadan toplanan bulgular sonrasında öğretmenlerin zaman tuzaklarına yenik düştüğü, kişisel gelişim ve mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak faaliyetlere, hizmetiçi eğitimlere mesafeli oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Zaman yönetimi, zaman, öğretmen

ABSTRACT

Time is a unique resource that is irreversible but simply consumed. There are many time-trap stimuli nowadays. Therefore, time is a resource that can be waste deasily. Being able to use time effectively provides satisfaction for every moment of the day. This study focused on the time management perceptions of teachers, who have an important position in the educational organization. There search was carried out with the participation of 12 teachers working in the schools affiliated to the Ministry of National Education in the 2020-2021 academic year with the qualitative research method. Data were collected whith a semi-structured interview form. Descriptive analysis technique was used to analyze the data. After the findings gathered from this research, the researchers concluded that teachers succumb to time traps, keep a distance to activities that will contribute to their personal and professional development, and in-service training.

Keywords: Time management, time, teacher.

1. GİRİŞ

Zaman yönetimi, gün içerisinde harcanan zamanın organize edilmesi ve planlanması durumudur. Belirli hedef veya amaçlar doğrultusunda her saati ve dakikayı planlamak etkili ve verimli bir zaman yönetimi anlamına gelir. Bireylerin önceliklerini, amaçlarını ve hedeflerini belirleyerek planlama ve organizasyon yapmaları bir gerekliliktir (iienstitu.com).

Günümüzde zamanı, zaman tuzaklarına düşmeden kullanabilmek bazı insanlarca mümkün olabilirken, pek çok insan zaman tuzaklarına yenik düşebilmektedir (Ergin ve Beyoğlu, 2018). Özellikle profesyonel çalışma hayatındaki insanlar birden çok iş için sınırlı zaman kullanmak durumunda kalmaktadır. İşlerin belli bir sürede yapılması gerekirken bitirilmemiş olması, insanları zamanı değerlendirme hususunda düşünmeye itmektedir (Erdem, Prinççi ve Dikmetaş, 2005).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2020 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre internet kullanan bireylerin oranı 2020’de %79,0’a ulaştı. Evden İnternete erişim imkânı %90,7’ye çıktı (TÜİK, 2020). Ayrıca, Türkiye nüfusunun 54 milyonu sosyal medya kullanıcısı olarak ülke nüfusunun %64’üne denk gelmektedir. Bireyler günlük zamanlarının 3 saate yakın kısmını sosyal medyada geçirmekte ve kullanıcı başına ortalama 9 sosyal medya hesabı düşmektedir (dijilopedi.com).

Günümüzde sosyal ağların kullanımı bazı bireyler için en önemli aktivite haline gelmiş ve zamanlarının büyük bir kısmını bu mecralarda geçirerek, bağımlılık geliştirmişlerdir (Kuss ve Griffiths, 2017). Bu bağımlılık bireylerde okul başarısının düşmesine, iş performansı ve üretkenliklerinin olumsuz etkilenmesine, bireylerin günlük işlerini aksatmasına, akademik performansların düşmesine hatta ailevi sorunlara neden olmaktadır (Çam ve İşbulan, 2012; Kuss ve Griffiths, 2011; Tutgun-Ünal, 2015). Bu bağımlılığı yaşayan bireylerin bir eğitim çalışanı veya öğretmen olduğu düşünülürse bu bağımlılıktan dolayı öğretmenlerin öz yeterlilikleri, motivasyonları ve iş yerlerindeki performansları olumsuz etkilebilir.

Bireylerin kişisel hayatlarına dış güçlerin müdahale etmesi engellenmelidir. Sosyal mecralarda başkalarının hayatını seyretmekle harcanan zamanlar, uzun sohbetlere dönüşen telefon konuşmaları, kişisel gelişime katkıda bulunmayacak televizyon programları ve bunlara benzeyen pek çok günlük rutin hayatın dış güçlerini oluşturmaktadır. Bunlar yerine zamanı etkili kullanabilmek için seçici davranmak, verimli aktivitelerle yönelmek mümkündür (iienstitu.com). Bu bakımdan, öğretmenlerin de eğitim-öğretim faaliyetlerinin etkili öznesi olduğu ve toplumda önemli bir rol model görevini üstlendiği düşünüldüğünde zaman yönetimini nasıl gerçekleştirdiklerine dikkat çekme ve ne tür faaliyetlere yöneldikleri hususunda bir araştırma yapma gerekliliği duyulmuştur.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu başlık altında kitap okuma alışkanlıkları, hizmet içi eğitime katılım ve popüler kültür, tüketim ve mekanlar ile ekrana yenik düşen zaman konularına yer verilmiştir.

2.1. Kitap Okuma Alışkanlıkları

Okuma, metin içi mesajları doğru kavrama ve onları anlamlandırma sürecidir. Kişide bilişsel, duyuşsal ve davranışsal farklılık yaratmak okumanın gerçek amacıdır (Baltacı, 2020). Okuma kültürü ise yazılı kültür dünyası ürünleri ile tanışmış ve bu ürünlerin bireye sunduğu iletileri paylaşma, sorgulama, sınama bilincine ulaşmış bunu yaşamının okuma alanına yansıtan davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir. Düşünen, duyarlı bireylerin yetiştirilmesi toplumların okuma kültürüne bağlıdır. Okuma kültürü demokratik ve çağdaş toplumların gerekliliklerindedir. Okuma kültürü bireye yazılı kültür dünyasının kendisine sunduklarını öğrenen, paylaşan, sorgulayan ve bu alışkanlıkları davranış haline getiren biri olma özellikleri kazandırır. Bu bağlamda okuma kültürü toplumsal ve bireysel yaşama biçimi olarak yansiyabilir (Sever, Karagül ve Doğan-Güldenöğlü, 2017).

Ülkemizde okuma alışkanlığı pek çok araştırmaya konu olmuştur. Bu araştırmalar, ilköğretim öğrencilerinden başlamış olup ortaöğretim, üniversite öğrencileri ve öğretmen adayları gibi kesimleri kapsamıştır. Fakat fiilen öğretmenlik yapan bireylerin okuma alışkanlıkları ile yapılan çalışmalar diğer gruplara kıyasla daha sınırlı olmuştur. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının okuma alışkanlığı ile ilgili kaynaklar incelendiğinde (Geçgel ve Burgul, 2009; Gür, 2014; Karasahin, 2009; Konan, 2013; Özdemir, Özdemir, Kaya, 2015; Saracalıoğlu, Karasakaloğlu, Aslantürk, 2010; Sever, Karagül, Doğan-Güldenöğlü, 2017; Tunç ve Ertem, 2019; Yılmaz, 2002) öğretmen adayı ve öğretmenlik mesleğini icra eden kişilerde okuma kültürünün istenen düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okuma kültürü oluşturmak ve okumaya yönelik olumlu tutum geliştirmek uzun süreli bir iş olsa da okul öncesi eğitim kademesinden başlayarak okumayı sevdirmek eğitimin temel hedeflerinden biri olmalıdır. Kitap okuma, boş zaman değerlendirme olarak değil, olmazsa olmaz bir ihtiyaç olarak hissedilmeli, yansıtılmalı ve çocuklara bu şekilde rehber olunmalıdır. Öğretmen burada önemli rol üstlenmekle birlikte öncelikle kendisinin de okuma alışkanlığına sahip olması gerekmektedir (Özdemir, Özdemir, Kaya, 2015).

Bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma nazarında okuma oranı toplumun gelişmişlik düzeyi ile ilgili ipucu vermektedir. Okuma kültürü kavramında edilgen olmayan güçlü okuyucu ile zayıf okuyucu arasında farklılıklar bulunmaktadır. Güçlü okuyucular okuduklarını özümseyerek, eleştiri süzgecinden geçirerek olumlu yapısal değişiklikler göstermektedirler (Karaaslan, 2014). Ortaş’a (2014) göre, eğitimli kesimde kitap okuma yüzdesi eğitim-sen in araştırma verileri doğrultusunda %8’dir. Öğretmenlerin sadece %8’i

okumakta; %39'u bu konuda bilgi vermek istememektedir. Ayrıca ülkemizde televizyon izleme ve okuma oranı karşılaştırıldığında arada çok ciddi farklar bulunmaktadır (Ortaş, 2014).

Bigiyi gelecek kuşaklara aktarmanın en önemli aracı kitaplardır. Kitaplar aracılığıyla üretilen bilgiler başkalarının öğrenmesine olanak sağlar (Ortaş, 2014). Bu konuyu İrlandalı şair, yazar ve siyasetçi Jonathan Swift "Dünyayı yöneten, kalem, mürekkep ve kağıttır." sözleriyle ifade etmektedir (ozdeyis.net).

2.2. Hizmetçi Eğitim Faaliyetlerine Katılım

Bilginin hızla üretildiği günümüzde öğretmenler profesyonel bir şekilde mesleki gelişimlerine yönelmek, ilerlemek ve gelişmek durumundadırlar. Türkiye'de ve dünyada öğretmenler hizmet öncesinde daha çok teorik eğitimler alarak mesleğe başlamaktadırlar. Tüm öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında hizmet öncesinde alınan eğitimlerin yetersiz olduğu çeşitli araştırmalarla da belirlenmiştir. Hizmet içi eğitimlerle etkili mesleki gelişimin sunulması gibi alternatifler sunulmuştur (İlğan, 2020).

Öğretmenler mesleğe aday olma sürecinden başlayarak sürekli öğrenmeyi öğrenen bireyler olmalıdırlar. Öğretmenlerin mesleki gelişimini artırmada tüm dünyada kullanılan ve OECD'ye üye ülkelerde yapılan Uluslararası Öğrenme ve Öğretme Araştırması (TALIS) isimli çalışmada geçen faaliyetler şunlardır: Kurslar/workshoplar, eğitim konferansları ve seminerler, yeterlilik programları, diğer okullara ziyaret, öğretmen ağlarına katılım, bireysel ve işbirlikçi araştırmalar yapma, mentorluk, meslektaş gözlemi ve koçluk, mesleki yayınları okuma ve meslektaşlarla informal iletişimidir (Özdemir, 2016).

Hizmetçi eğitim kişiye, yöneticiye ve kuruma artı değerler katmaktadır. Kişiye işe yeni başladığında uyum, devam ederken motivasyon, tatmin olma, yapılan işe karşı olumlu tutum geliştirme, yaratıcılık problem çözme becerileri, işini kusursuz yapabilme ve mükemmelliyetçilik düşüncesini kazandırır. Tüm bunlar kişide iş doyumunu arttırmaktadır. Hizmetçi eğitimin yönetici açısından getirilerine bakıldığında ise okulda çalışan öğretmenin verimi yüksek olur, daha uyumlu çalışır, daha az kusur işler ve yönetici güçlüğüle karşılaşmadan temel sorunlarla ilgilenme imkânı bulur. Hizmetçi eğitimin kurum açısından faydaları da saygınlık ve güven artışı, denetime olan ihtiyaç azlığı, esneklik ve sürekliliktir. Kurumlar hizmetçi eğitimlerle yenilikleri takip eder, kurum içi hatalar azalır, doğal olarak bu hatalardan kaynaklı maliyet de azalır. Hizmetçi eğitimler işe gelmeme, işten ayrılma gibi durumlarda da önlemsellik rolündedir (Limon, 2014).

Öğretmenlerin hizmetçi eğitimine gelişmiş ülkeler oldukça önem vermişlerdir. Örneğin; Almanya'da her eyalette eğitim bakanlıklarına bağlı eğitim enstitüleri düzenli olarak hizmetçi eğitim faaliyetleri uygulamakta ve öğretmenler bu faaliyetlere katılmada zorunluluğa tabii tutulmaktadır. ABD'de de öğretmenlerin kendilerini yenilemesi ve hizmetçi faaliyetlere katılması zorunludur. ABD'de bununla ilgili her eyalet kendi şartları ölçüsünde çeşitli projeler tasarlayarak öğretmenlerini daha verimli ve donanımlı hale getirmek için uğraşmaktadır. Fransa'da ise her öğretmenin meslek hayatı boyunca en az 36 tane hizmet içi eğitim faaliyetine katılması zorunluluğu vardır (Erdem ve Şimşek, 2013).

Eğitim, hayatın her döneminde önemli bir konumda yer almış hatta 21. yüzyılda daha da önem kazanmıştır. Toplum ve toplumun ilerleyişine yön verecek bireyleri yetiştirmekte ise eğitim sürecinin önemli bir parçası olarak öğretmenler aktif bir sorumluluk üstlenmişlerdir. Öğretimde rehberlik ederken; bilinçli, sorumlu, beden, zihin, ahlak ve duygu bakımından sağlıklı bireyler yetiştirmek öğretmenlerin eğitsel görevi olmuştur. Bu önemli görev ve sorumluluklarından ötürü öğretmenlerin kendilerini güncellemeleri kaçınılmaz hale gelmiştir. Sadece hizmet öncesi eğitim ile değil hizmet öncesi ile hizmetçi eğitimi birleştirmekle bu yenilenme mümkün olabilmektedir (Doğan, 2009).

2.3. Popüler Kültür, Tüketim ve Mekânlar

Kentleşme sürecinde her toplumun içme kültürü doğrultusunda da yeni mekanlar ortaya çıkmıştır. Almanlarda birahaneler, İngilizlerde publar, Fransızlarda cafeler gibi. Anadolu toplumunda ise kahvehaneler içme kültürünün sembolü olmuştur. Dört asırlık bir geçmişi bulunan kahve 16. yüzyılda Etiyopya'dan dünyaya dağılmış ve İslam dünyasına Yemen'den gelmiştir. Kahvenin İstanbul'a gelmesi ise Mısır ve Suriye üzerinden gelen hac kervanları vasıtasıyla olmuştur. İstanbul'a gelmesiyle birlikte İstanbul merkezli kahve içme mekanları açılmış, paylaşım alanı oluşmuştur. Kahvehaneler, 16. yüzyıl itibarıyla Osmanlı toplumunda dini mekanlar dışında sosyal paylaşım alanını oluşturmuştur. Bu mekanlar zaman içerisinde kendini güncellemiş, şartlara ve değişimlere ayak uydurarak günümüze değin gelmiştir. Fakat bu mekanlar erkeklerin gittiği, cinsiyetçi eril mekân profili çizmiştir. Kadınların da eğitim seviyesinin

yükselmesi, toplumsal hayatın içine girmesiyle kentleşme yeni sosyal paylaşım alanları doğurmuştur. Kent merkezleri ve turistik mekanlarda kahvehane model alınarak kafeler, oyun salonları, kulüpler açılmıştır. Kafelerde geleneksel içeceklerde Türk kahvesi ve nargile yerelliğini korumuştur. Hatta Türk kahvesi çerçevesinde uygulanan gelenekler de kafelere dahi taşınmıştır. Kahvenin telvesiyle ortaya çıkan şekillerle fal bakma fal cafelere taşınmış kentlerde ayrı bir cazibe unsuru oluşturmuştur (Avcı, 2020).

Zaman geçtikçe kentler değişmiş, farklı işlevleri barındıran kamusal alanlara ev sahipliği yapmıştır. Kafeler ise ev ve iş yerlerinin dışında kalan insanların birbirleri ile sosyalleşme ve eğlenmeleri, ihtiyaçlarını karşılayan üçüncü mekanlar olarak öne çıkmıştır. Kafeler dışında üçüncü mekanlar ise kahvehaneler, restoranlar, alışveriş merkezleri, sinema ve tiyatrolar, spor merkezleri, kütüphaneler vb. yerler yani insanları evden uzak tutan fakat ev gibi olan, rahatlatma, neşeli ruh hali veren ve sürekli bir profile sahip alanlardır (Çakı ve Kızıltepe, 2017). İnsanların, boş zamanlarında bu mekanlarda vakit geçirmeyi rahatlatma aracı olarak gördükleri olmuştur.

Boş zaman değerlendirme doyumunun yüksek olması kişilerin iş yaşantısı ve sosyal yaşantısına da yansır. İş yaşantısında doyumsuzluk kişilerde toplumsal durumlarda eksikliklere neden olabilir, bu da kişileri olumsuzluğa iter. Bu sebeplerden ötürü kişilerin boş zaman aktivitelerini kişisel gelişim ve etkin bir şekilde geçirme amacı ile kullanmaları faydalarına olacaktır. Sanatsal, sportif, kültürel faaliyetler ve diğer bileşenler boş zaman dilimlerinde değerlendirilebilecek faaliyetlerdir. Gelişmiş ülkelerde çalışma saatlerinde kahvehane ve eğlence yerlerinin doluluğu söz konusu değilken gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu durumun tersi söz konusudur. Bu durum zaman israfına yol açmakta, kalkınmış ülkelerle bariz farkın zamanı değerlendirmedeki bilinçsizlik olduğunu ortaya koymaktadır (Öztürk, Erdoğan, Çevik ve Akın, 2015).

İlgili literatüre bakıldığında bu konuda öğretmenleri konu alan çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Örneğin; Kaya ve Tatal (2005), Öğretmenlerin Boş Zamanlarında Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılımları ile İlgili Tutumları (Isparta Örneği) çalışmasında katılımcı öğretmenlerin %40,2'sinin kahvehaneye gitme alışkanlıklarının olduğunu, %81,2'sinin de eğlence amaçlı toplantılara katıldığı bulgularına ulaşmıştır. Bu araştırmaya göre kahvehane ve eğlence amaçlı toplantılara katılım oranı fazla çıkmıştır. Eğitilmiş kesim için bu ortamlarda geçirilen zamanın fazla olması bir kayıp olarak düşünülebilir.

2.4. Ekranaya Yenik Düşen Zaman

Bağımlılık, pek çok kişi tarafından madde bağımlılığı ile özdeşleştirilmektedir. Ancak iki türlü bağımlılıktan söz edilebilir. Bunlar, davranışa yönelik (yeme içme, kumar, spor, internet, mobil cihaz) ve madde bağımlılıkları şeklinde iki ayrı başlıkta kategorize edilebilir. Teknoloji bağımlılığı, davranışa yönelik bağımlılıklar kapsamına girmekte olup zaman zaman kişileri aşırılığa iterek, kontrolsüz kullanıma sebep olmaktadır (Özduman, Gök ve Gökçen, 2020).

Teknolojinin gelişmesi ile telefonlar da dönüşüme uğramış akıllı telefonlar vasıtasıyla haberleşme dışında bankacılık, navigasyon, alışveriş, sosyal iletişimden eğlenceye pek çok amaçla kullanılmaya başlanmıştır. Böylece kullanıcı sayısı ve kullanım süreleri de artmıştır (Ankara, Tekin ve Öz, 2020). Farklı iş dallarındaki insanlar ortak paylaşım siteleri kullanabilecekleri gibi kendi mesleklerine özgü medya sitelerine de yönelebilirler. Küçük' ün (2019) araştırmasına göre öğretmenlerin en yoğun kullandığı medya araçları televizyon ve internettir. Bu araştırmaya göre sosyal medyaya güven düşük olsa da katılımcıların günlük ortalama süresi 70 dakikadır. Katılımcıların çoğundan sosyal medyayı kullanım gerekçesi olarak eğlenmek, rahatlamak, arkadaşlarla iletişim kurmak, gelişmelerden haberdar olmak, haberleri takip etmek ve boş zamanlarını değerlendirmek şeklinde dönüt alınmıştır.

Zaman ve mekân sınırlarının ortadan kalkmasıyla insanlar farklı boyutlarda sanal iletişime geçmişlerdir. Bireylerin yüz yüze iletişimden soyutlanıp soyutlanmadığına bakılarak sanal iletişimden ne derecede etkilendiği belirlenebilir. Yüz yüze iletişimli toplumsal ortamlar, bilgisayarlar ve akıllı telefonlarla sanal toplumsal ağ düzenine dönüşmüşlerdir. Böylece bireylerin sosyal medya kullanımları artmış, bireyler telefon ya da bilgisayarlarını açar açmaz hesaplarını kontrol edip zamanı kontrolsüz tüketmeye başlamışlardır. Günümüz gençleri ayrı odada, yalnız başına internetle bilgisayarla vakit geçirmekte, televizyon izlemekte gün geçtikçe daha da çok sanallaşmaktadır. Artık spor yapmak, arkadaşlarla görüşmek gibi faaliyetlerin yerini internette sosyal mecralarda geçirilen zaman almıştır. Ebeveynler ise durumla ilgili farkındalık göstermek, rehberlik etmekten ziyade kendileri de boş zamanları internetle geçirmeyi tercih eder hale gelmişlerdir (Güleç, 2018).

Günümüzde yeni medya kanalları çok popülerleşse de televizyon hala gündelik hayatın merkezindeki konumunu korumaya devam etmektedir. Cep telefonu, tablet, bilgisayarlarla birlikte televizyonlar da dijitalleşerek izleyici ile irtibatını koparmadan varlığını sürdürmektedir. Vatandaşlar arasındaki sohbetlerde ve medyada televizyon izleme süresinin toplumumuzda çok olduğu bu yüzden gelişmiş ülkeleri geriden takip ettiğimiz üzerine eleştiriler olsa da ABD, Türkiye ve İngiltere’de yapılan araştırma sonuçlarında bir fark görülmediği ortaya çıkmıştır (İlhan ve Ulusoy, 2013).

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ARAŞTIRMA SORULARI

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin kendilerini geliştirme süreçlerinde okul dışı zamanlarını kullanma yöntemlerini derinlemesine incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara araştırma boyunca yanıt aranmıştır:

1. Zaman yönetimi nedir?
2. Öğretmenler okul dışı zamanlarında neler yapmaktadırlar?
3. Okul dışı zamanın daha etkili kullanılması için neler yapılmalıdır?

4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma ile zaman yönetimi gibi önemli bir hususa dikkat çekilerek farkındalık oluşturulmak istenmiş, öğretmenlerin okul dışı zamanlarının ne kadarını ne tür faaliyetlere harcadıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Böylelikle ne tür faaliyetlerde zaman israfı daha fazla ve burada harcanan zamanın nasıl daha verimli bir şekile evrilebilir sorusuna yanıt aranmıştır. Bu çalışma ile zaman yönetiminin etkili kullanılması; gereksiz zaman tüketimi konusunda hem katılımcılar hem de okuyucular belli noktalarda düşünmeye sevk edilecektir.

5. YÖNTEM

Bu başlık altında sırasıyla araştırmanın yöntemi, araştırmanın deseni, çalışma grubu, araştırmacıların rolü ile verilerin toplanması ve analizi konularına değinilmiştir.

5.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemi belirlenen konu üzerinde katılımcıların görüşlerinin incelenmesi ve çalışmanın bütüncül bir şekilde ortaya konulması amacıyla yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İnsan bilgisinin her defa yeniden yapılandırılması nitel araştırma çalışmalarında mümkün olabilmektedir. Bilgide dinamizm hakimdir, olmuş bitmiş bir bilgi yoktur. Yaşam, kişi, nesne gibi bileşenlerde devinim hâkim olduğundan elde edilen bilgi de görelidir. Yani olgular arasında değişmez ilkeler ve evrensellik bulunmaz. Katılımcı gözlem, derin görüşme, anlam üzerine düşünmek önemlidir. Doğrulama ve yanlışlama gibi bir amaç söz konusu değildir. Araştırmanın stratejisi yapılanmamış, planlanmamış ve doğaldır. Veriler zengindir, derinlemesine incelenme fırsatı verir, genellenmez (Sönmez ve Gülderen-Alacapınar, 2018). Nitel yöntemle ele alınan çalışmalarda konunun derin kavrayışları üzerinde durulur. Araştırmacı görüştüğü kişinin bakış açısını önemser. Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurulmaz, sayısal verilere ve istatistiklere daha az yer verilir, sözlü ve nitel analizler ön plandadır. Sorunları içerisinde olduğu değerler sistemi ile birlikte ele alır. Ayrıca, durumlara etki eden ilişkileri kendi ortamında anlamlandırmaya ve yorumlamaya dayalıdır (Neuman, 2012). Mevcut durumları anlamak ve açıklamak amacıyla katılımcıların bireysel algıları, bakış açıları, deneyimleri doğrudan öğrenilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün ve Demirel, 2009).

5.2. Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim, olgunun bireyler tarafından nasıl algılandığını ortaya koymaktadır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Olgubilim, kişinin kendisi veya kendisinden bağımsız olarak dış dünyaya ait durumlara ilişkin öznel anlam ve algılar olup (Sığı, 2018) olayları, deneyimleri, durumları, kavramları açıklığa kavuşturmak için sosyal bilimlerde kullanılır (Sönmez ve Gülderen-Alacapınar, 2018). Olgubilim deseni araştırmacılara uzak olmayan fakat derinlemesine incelenmesi gereken, yeterince anlaşılammış olguların incelenmesi için uygundur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu desende verileri toplamak için araştırmacı, araştıracağı konuya ilişkin tecrübe edinmiş, olayları olguları gözlemlemiş kişiler seçmelidir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2011).

5.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken, zengin verilere ulaşabilmek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Patton'a (1987) göre, amaçlı örnekleme yöntemi pek çok olgu, olay, durumların açıklanmasında faydalı bir yöntemdir (Aktaran: Yıldırım ve Şimşek 2016). Amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum çeşitlemede de küçük bir örnekleme oluşturulur. Bu örneklemede bireylerdeki çeşitlilik araştırmaya yansıtılır. Bu çeşitlilik arasında amaç genelleme yapmaktan ziyade, ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını saptayarak, problemi farklı boyutlardan ele almaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada da maksimum çeşitlilik sağlanması amacıyla 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Anadolu'da çeşitli illerde ve çeşitli branşlarda aktif olarak görev yapan öğretmenler, katılımcı olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

		f	%		f	%
Cinsiyet	Kadın	10	83	Okul Öncesi Öğretmeni	4	34
	Erkek	2	17	Sınıf Öğretmeni	3	26
	Toplam	12	100	Fen Bilgisi Öğretmeni	1	8
Kıdem	0-5 yıl	6	50	İngilizce Öğretmeni	1	8
	6-10 yıl	4	33	PDR	1	8
	11-15 yıl	1	8	Özel Eğitim Öğretmeni	1	8
	16-20 yıl	1	8	Sosyal Bilgiler	1	8
	Toplam	12	100	Toplam	12	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmanın çalışma grubunu 2020 yılı itibarıyla görevine devam eden farklı cinsiyet, çeşitli branş ve mesleki deneyime sahip öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışmaya 10 bayan, 2 erkek olmak üzere toplamda 12 kişi katılmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemleri 0 ila 20 yıl aralığında değişmektedir. Bunların yanısıra katılımcılar farklı 7 branşta görev yapmaktalar.

Etik kurallar çerçevesinde çalışmaya katılan kişilerin kimliklerini belirtecek hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Katılımcılar, K1, K2, K3, ve K12 şeklinde kodlanmıştır. Görüşmede elde edilen verilerden bazıları, bulguları desteklemek amaçlı bulgular bölümünde katılımcıyla ilgili kod numarası haricinde bilgi vermeksizin, yazılanları desteklemesi için kullanılmıştır.

5.4. Araştırmacıların Rolü

1. Araştırmacı, Milli Eğitim Bakanlığı'nda 3,5 yıllık öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulunmuş; bu zaman diliminde bazı öğretmenlerin zamanlarını daha iyi değerlendirmek yerine heba ettiklerini görmüştür. Bundan dolayı bu çalışmayı yapmaya karar vermiştir.
2. Araştırmacı, henüz mesleğe yeni başlamış bir öğretmen olarak yakın çevresindeki öğretmenlerin nasıl zaman geçirdiği ile ilgili dikkatini çeken çeşitli ayrıntıların olduğunu gözlemlemiş ve bunu çalışmaya dökmek istemiştir. Bu konu ile ilgili birinci araştırmacı ile iş birliği içinde çeşitli sorular geliştirip, öğretmenlerle görüşmeler yaparak çalışmışlardır.

5.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanmasında görüşme (interview) tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, sözlü iletişimle veri toplama tekniğidir. Yüz yüze olabileceği gibi telefon ya da televizyonlu telefon gibi anlık ses ve görüntü kanallarının aktivasyonu ile de yapılabilir. Pek çok kimse yazılı anlatım yerine sözlü anlatımı tercih etmektedir. Yazıların yanlış anlaşılmalara açıklığı, ek açıklamalarda bulunma olanaklarının sınırlılığı, yazıyla belgelenmiş bilgilerin sorumluluğunu almak istememe, daha rahat olması ve daha az zaman alması sözlü anlatımın tercih edilme nedenleri arasındadır (Karasar, 2020). Açık uçlu sorularla görüşme yapmanın avantajları ise, katılımcıları cevaplar yönünden sınırlamaması, cevaplarda kendilerini özgür hissetmesi ve soruyu soran kişinin yorumunun cevaplara katılmamasıdır (Aziz, 2008). Yarı yapılandırılmış görüşme, katılımcıya sorularla ilgili durumu açıklayıcı hale getirmek amacıyla dönüt verme, soru sorma fırsatı da sunar (Çepni, 2005).

Görüşme formunda kullanılacak sorular için eğitim yönetimi alanında bir uzmandan görüş alınmış ve soruların dil anlatım, anlaşılabilirlik bakımından incelenmesi için Türkçe alanında uzman kişilerin de görüşlerine başvurulmuştur. Katılımcılarla yapılan görüşmeler ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Görüşmeler esnasında, kaydedilmesine müsaade eden katılımcılarla görüşme kayıt altına alınıp

kayıttan dinlenerek, Microsoft Office Word belgesine aktarım yapılmıştır. Görüşmelerin kaydedilmesine izin vermeyen katılımcılar için ise not tutulmuş daha sonra MS Word'a aktarılmıştır. Tüm görüşmeler MS Word belgesine aktarılıp, katılımcılara teyit ettirilmiştir. Çalışma sürdürülürken araştırmacı danışman öğretim üyesi ile iletişim halinde olup uzman görüşünden destek almış, görüşmeleri yazıya geçirdikten sonra da katılımcılardan yanlışlık veya eksiklik bakımından incelenmesi için de dönüt istenmiştir. Bu sayede hem uzman görüşü hem katılımcı teyidi ile çalışmanın iç geçerliliği sağlanmıştır (Lincoln ve Guba, 1985).

Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel-yorumlayıcı analizde veriler araştırmacı tarafından yorumlanır. Verilerin tamamı değil, seçilenler sunulur. Bu yöntemde araştırmacı gerçeğin neye benzediğini ve kavramsallığını ortaya koyar (Sönmez ve Gülderen-Alacapınar, 2018). Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır. Buna göre:

- 1.Aşama: Araştırma soruları, araştırmacının genel çerçevesi, alan yazın taramalarından elde edilen sonuçlarla kavramsal çerçeve oluşturma,
- 2.Aşama: Verilerdeki temaların anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilmesi,
- 3.Aşama: Verileri okuma ve düzenleme,
- 4.Aşama: Verilerin tanımlanması. Bu sürecin sonunda bulgular açıklığa kavuşturulmuş, bulgular arasında neden sonuç ilişkileri ve karşılaştırmalar yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

6. BULGULAR

Bu çalışma, öğretmenlerin zaman kavramına ilişkin algıları ve okul dışı zamanlarını hangi faaliyetlerle geçirdiğine ilişkin bilgi toplama amacıyla yürütülmüştür.

Çalışmaya ait bulgular, görüşme soruları kapsamında sırasıyla ele alınmıştır. Bu bağlamda katılımcılara ilk önce “Sizce zaman yönetimi nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya katılımcıların verdiği cevaplar analiz edildiğinde: 1) Planlama yapabilme, 2) Zamanı bilinçli kullanma, 3) Zamanı kontrol edebilme, 4) Zamanı verimli kullanabilme ve 5) Zamanı etkili kullanabilme şeklindedir.

Tablo 2. Zaman Yönetimine İlişkin Algılar

Tema	f	%	Örnek Cümle
1.Planlama yapabilme	4	33	İçinde bulunduğumuz zamanı verimli bir şekilde kullanabilmek, plan dahilinde hareket edebilmek. Öncesinden iş sırası ve o işe ayrılacak zaman yazılabilir. Yazılan plan doğrultusunda ilerlenebilir (K11).
2.Zamanı bilinçli kullanma	3	25	Zamanı etkili kullanabilme becerisidir. Hiçbir şeyden feragat etmeden her şeye vakit ayırabilmektir. Bunlar hobiler olur, arkadaşlarla takılmak olur, araştırmak, bilgilenmek, okumak, eğlenmek olur, doğa gezintisi olur. Sonuçta insanız ve canımız her şeyi yapabilmeyi istiyor. Her şeye yeterli zamanı ayırabilmek zamanı yönetebilmek olur (K12).
3.Zamanı kontrol edebilme	2	17	Zamanı kontrol edebilmektir. Hangi etkinliğe ne kadar vakit ayırdığımızı planladığımız şekilde yapıyorsak zamanı yönetebiliyoruz demektir (K10).
4.Zamanı verimli kullanabilme	2	17	Zamanı en etkili, en verimli şekilde kullanabilme etkinliğidir. Az zamanda çok iş yapabilmek diyebilirim (K3).
5.Zamanı etkili kullanabilme	1	8	Zamanı bilinçli bir şekilde kullanmak diyebiliriz. Tabii ki okuyacağız, araştıracağız, kendimizi geliştireceğiz ama eğleneceğiz de. Bütün bunlara gerektiği kadar zaman verebilirsek etkili bir zaman yönetimi yapabiliriz (K6).
Toplam	12	100	

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcılardan 4'ü zaman yönetimini planlama yapabilme, 3'ü zamanı bilinçli kullanma, 3'ü zamanı kontrol edebilme, 2'si zamanı verimli kullanabilme ve 1'i zamanı etkili kullanabilme şeklinde algıladıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmacılar katılımcılara “Zamanı etkili kullanabilmek için neler yapabiliriz?” sorusunu yöneltmişler ve katılımcıların hepsi planlama yapabiliriz şeklinde cevap vermiştir. Planlamada belli bir sıralama olması ile iş yapmanın pratikleştirilebileceği ve gerekirse bu planlamanın yazılı olabileceğini söyleyen katılımcılar da olmuştur.

Öğretmenlere üçüncü olarak “Kaliteli bir zaman yönetimi içerisinde kaliteli etkinlikler sizce neler olabilir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılar bu soruya; 1) Kendine vakit ayırmak, 2) Faydalı içerikler dinlemek ya da izlemek, 3) Kitap okumak 4) Okul için hazırlık yapmak, 5) Sosyal ortamlarda bulunmak ve 6) Gezmek gibi cevaplar vermişlerdir.

Tablo 3. Kaliteli zaman yönetimi içerisinde kaliteli etkinlikler

Tema	f	%	Örnek Cümle
1.Kendine vakit ayırmak	6	23	Okul içi zaman için şuan canlı ders saatlerimi diyebilirim okul dışı için de kendimize ayırdığımız zamanlardır, yeme içme, sosyal faaliyetler, kişisel bakım, kendini geliştirme gibi. Mesela ben şuan ikinci üniversite okuyorum, iyi bir okuyucuyum diye düşünüyorum, günlük bir tane yabancı film de izlerim mutlaka (K11).
2.Faydalı içerikler dinlemek ya da izlemek	6	23	Kişinin zevk alıp hoş vakit geçireceği yeni şeyler öğrenip kendini geliştireceği şeylere zaman ayırmasını kaliteli etkinlikler olarak nitelendirebiliriz. Faydalı içerikler izleme, alanla ilgili uzaktan eğitimlere katılma, katkı olabilecek nitelikli dizi ve filmler, belgeseller izleme, kitap dinleme olabilir (K6).
3.Kitap okumak	5	19	Kitap okuma etkinlikleri yapılabilir. Doğada zaman geçirme, sinema, tiyatro, konser gibi faaliyetler olabilir fakat bulunduğum çevrede bunlardan sadece kitap okumayı yapabiliyorum (K12).
4.Okul için hazırlık yapmak	4	15	Benim için okula hazırlanma diyebilirim. Ben evde ve okulda zamanımı bu şekilde kaliteli kılsam kaliteli kullanım sağlayabilir sistemde aksaklık yaşamam. İş performansım düşerse hiçbir yerde yönetemem, zamanımı boşa tüketirim. Vaktimin çoğunu işim için harcıyorum (K9).
5.Sosyal ortamlarda bulunmak	3	12	Yapacağımız işe yönelik bize en çok fayda sağlayacak etkinlikler, keyif alacağımız şeyler. Mesela ben arkadaşlarla vakit geçirmeyi çok seviyorum. Onlarla görüştüğüm zaman dilimi benim için kaliteli etkinliklere giriyor (K10).
6. Gezmek	2	8	Kitap okumak, film izlemek, gezmek diyebilirim. Özellikle de gezmeyi çok severim. Az zamanda çok yer gezmek ve hareket halinde olmak diyebilirim (K7).
Toplam	26	100	

Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar kaliteli bir zaman yönetimi içerisinde kaliteli etkinlikleri 6 kez kendine vakit ayırma, 5 kez faydalı içerikler dinleme ya da izleme, 5 kez kitap okuma, 4 kez okul için hazırlık yapma, 3 kez sosyal ortamlarda bulunma ve 2 kez gezmeye yanıtlarını vermişlerdir.

Araştırmacılar katılımcılara “Okul içi ve okul dışı yaşantınızda zaman yönetimi hususunda sorun yaşadığınızı düşündünüz mü?” sorusunu yöneltilmişlerdir. Bu soruya ilişkin cevaplar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Zaman Yönetimi Sorun Yaşanıp Yaşanmadığına Dair Düşünce

	f	%	Örnek Cümle
Evet	5	42	Son yıllarda zamanımı yönetmekte sorun yaşadığımı söyleyebilirim. Her gün olmasa da sıklıkla pişman olduğum, verimli kullanmadığım zamanlar mevcut. Bunu ailemle yaşamama bağlıyorum ya da bilemiyorum savunma mekanizması olabilir (K6).
Hayır	5	42	Kendimi ayarlayabiliyorum o konuda herhangi bir sıkıntı yaşamadım (K2).
Kısmen	2	16	Zaman yönetimi konusunda çok düşünmedim. Özel dersler veriyorum yoğun ve hareketli programlarım var kısmen kendime ayırdığım zamanı yeterli bulmadığım oluyor. Nadiren düşünüyorum diyelim (K5).
Toplam	12	100	

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcılardan 5’i zaman yönetimi konusunda sorun yaşadıklarını, 5’i sorun yaşamadıklarını ve 2’si ise zaman zaman (kısmen) yanıtını vermişlerdir.

Ayrıca bu soruya ilişkin katılımcılardan bir tanesinin verdiği yanıt oldukça dikkat çekicidir. Buna göre ilgili katılımcı aşağıdaki söylemlerde bulunmuştur.

“Dürüst olmak istiyorum: Okul içinde ilk göreve başladığım yıl çok zorlandım şimdi okul içerisinde hiç zorlanmıyorum hazırlıklı gidiyorum zaten. Az çok çocukların neler yapabileceği nelerde zorlanabilecekleri kısmında da fikrim oluyor. Böylece çözdüm. Fakat okul dışını ne siz sorun ne ben söyleyeyim. Üniversiteden beri hep aynı terane. Zamanım çok ooooo neler yapılabilir diyorum sonra her gün sosyal medyada takılmacalar falan fişman. Arkadaşlar çağırıyorsa asla geri çevirmem ya da ben çağırırım saatlerce onlarla görüşürüm. Bazen halletmem gereken bir iş olur, arkadaşlarla beraberken onları da ertelerim. Sabit duramam en ufak bir fırsatta yolculuklar, gezmelere çıkarım. Ne bileyim yani üniversitedeyken de çok boş zamanım vardı, şuanda burada tek yaşıyorum ve yine



boş zamanlarım hayli fazla, neden dil öğrenmedim ya da neden bir enstrüman çalmak için kursa gitmedim diye kendime kızıyorum.” (K12).

Araştırmacılar daha sonra katılımcılara “Sosyal medyayı aktif kullanır mısınız? Eğer kullanıyorsanız bu mecralarda geçirdiğiniz zamanı kontrol edebiliyor musunuz?” sorusunu yöneltmişlerdir. Bu soruya ilişkin yanıtlar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Medya Kullanımında Zaman Kontrolü

	f	%	Örnek Cümle
1.Kontrolü kaçırmam.	6	50	Aktif kullanıyorum ve dürüst olmak gerekirse engel olamıyorum. Küçük bir yerdeyim sıkıntıda mı bilmiyorum neden bazen parmaklarımın uyuştüğünü hissediyorum fakat yine de telefonu bırakmıyorum boş boş dolanıyorum bir şey de yok öylesine baktığım oluyor genelde (K9).
2.Kontrollü kullanım.	5	42	Evet, aktif kullanım geçirdiğim zamanı da kontrol edebilirim. Bugün bu kadar bakacaktım zaten baktım diyorum bırakıyorum. Bütün vaktimi yemesine izin vermiyorum. Yüksek lisans derslerinde de çok okunacak, yapılacak şeyler oluyor vakit ayırmıyorum. Bir tek uyurken bakacaksam bakıyorum onda da gözlerim kapanıyor zaten hemen bırakıyorum (K3).
3.Kullanmıyorum	1	8	Bana kalsa whatsapp dahi kullanmam mecburen okulla ilgili gruplarla haberleşme için kullanıyorum onu da. Herhangi bir sosyal medya hesabım yok. Aktif kullanmıyorum (K8).
Toplam	12	100	

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcılardan 6’sı sosyal medya kullanımında zaman kontrolünü sağlayamadığını, 5’i zamanı kontrol edebildiğini ve 1’i sosyal medya kullanmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcılara ayrıca “Düzenli takip ettiğiniz diziler, filmler ya da televizyon programları var mıdır? Bunlara zamanınızın ne kadarlık süresini ayırırsınız?” sorusu yöneltmiş ve katılımcıların cevapları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 6. Dizi, Film ve Programlara Ayrılan Zaman

	f	%	Örnek Cümle
1. Tv dizileri ya da yabancı diziler ve filmler izlerim.	9	75	Genelde dizileri internette izlemeyi tercih ederim. 3 tane takip ettiğim dizi var. Genelde psikolojik analizleri olan yabancı filmler de ilgimi çeker bunları izlerim (K2).
2. Hayır dizi, film ve program olarak herhangi bir izleyici kitlesinden değilim.	2	17	Hayır dizi, film, program takip etmiyorum. İzleyici olamıyorum ekran başında tamamen takılı kalamıyorum (K12).
3. Belgesel ya da başka tür programlar izlerim.	1	8	Ben tarihi dizileri seviyorum. Takip ettiğim diziler var. Belgesel de izliyorum. Günde 1-1.30 saat zaman ayırıyorum. Ama televizyonumda genelde belgesel kanalları açık olur (K8)
Toplam	12	100	

Tablo 6’ ya göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu izleyici kitlesini oluşturmaktadır. Hatta görüşme formlarında günlerinin 3 saatini, hafta sonunun ise büyük kısmını yabancı dizilerin sezonlarını bitirerek geçirdiklerini ifade eden katılımcılar olmuştur.

Sosyal çevrede geçirilen zaman için katılımcılara “Sosyal çevrenizle görüşme sıklığınız, görüştüğünüz mekanlar ve bu çevrede geçirdiğiniz süre ile ilgili bilgi verir misiniz?” sorusu yöneltmiş ve katılımcıların verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Çevrede Geçirilen Zaman Dilimi

	f	%	Örnek Cümle
1.Ortalama düzeyde vakit geçiririm	6	50	Haftada bir kez diyerek genelleyebiliriz. Ortam bazen cafe, restaurant bazen ev ziyaretleri olabilir haftalık toplamda 3-4 saati bulur (K7).
2. Sık görüşürüm.	5	42	Çok sık görüşüyorum çok sık dışarı çıkıyorum. Bunu da şuna bağlıyorum ben üniversitede ikinci öğretimdim gündüz çalışıyordum akşam okula gidiyordum. Sabah 8.00’de evden çıkıp akşam 11.00’de geliyordum. Hareketli bir yaşam tarzı ve sürekli dışarda olmaya çok alıştım. Bir de ben evde tek yaşıyorum tek yaşayınca da çok sıkılıyorum sürekli yorgun bile olsam arkadaşlarıma hadi gelin sıkıldım diye çağırıyorum. Hadi şuraya gidelim, sıkıldım diyorum. Baskıcı bir ailede de büyüdüm,

ergenliğimden beri sürekli aktif olarak arkadaş çevremle vakit geçirdim, tatillere çıktım. Bu konu benim en çok zaafım olan, en çok vakit harcadığım konudur. Yalnız bir şey yapmayı hiç sevmiyorum. Markete de gitsem hadi gelin alışverişe gidelim diye çağırıyorum, yürüyüşe bile çıksam arkadaşlarımı çağırıyorum. Hep başkaları ile görüşüyorum hemen hemen her gün görüşüyorum. Ev, cafe gibi mekân sınırlaması yok. Her yerde ve her şekilde görüşürüm (K4).

3. Nadiren görüşürüm.	1	8	Çok fazla çevreyle ilgisi olan, insanlarla dışarda oturup görüşen biri değilim en fazla olduğu zamanlar haftada 1- 2 saat diyebiliriz (K11).
Toplam	12	100	

Tablo 7’de görüldüğü üzere çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunun (11) sosyal çevresiyle zaman geçirdiği bulunmuştur.

Ardından öğretmenlere okulda işleyecekleri derse yönelik bir gün önceden hazırlık yapıp yapmadıkları sorulmuş ve bir öğretmen hariç öğretmenlerin çoğu (11) ortalama yarım saat, bir saat kadar hazırlık yapıyoruz, şeklinde genelleyerek cevap vermişlerdir.

Araştırmacılar katılımcılara “Kitap okuma alışkanlığınız, okuyuculuk düzeyiniz ve okuduğunuz yayın türleri hakkında bilgi verir misiniz?” sorusunu yöneltmişler ve katılımcılardan gelen cevaplar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Öğretmenlerin Kitap Okuma Alışkanlıkları

	f	%	Örnek Cümle
1.Sıkı okuyucu	4	33,3	Düzenli olarak kitap okurum ve her zaman sonrasında okumayı planladığım kitaplarım vardır. (K7)
2.Orta düzey	4	33,3	Okul süreci, evrak işleri, okulun işleyiş, plan program, ders hazırlığı yüksek lisanstaki ödevler derken sadece makaleler okuyabiliyorum bu aralar. Ama bundan önce zamanım tamamen boşken, yaz tatilinde iken çok daha sıkı okuyucu olabiliyordum, edebi eserler tercih ediyordum genelde, okuyuculuk düzeyim ara ara değişse de kitap okumayı severim, mesafeli değilim, orta düzey bir okuyucuyum diye nitelendirebilirim kendimi. (K12)
3.Okumuyor	4	33,3	Bu biraz sıkıntılı benim çok kitaplarla aram iyi değil. İki üç yıldır okumak için kendimi zorluyorum onda da genelde klasiklerden gidiyorum şuan. (K1)
Toplam	12	100	

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerin okuyuculuk düzeyinde 1/3 oranında kategorize edildiği görülmüştür.

Öğretmenlere son olarak “Okul dışında mesleki gelişiminize katkı sağlayacak eğitimlere katılmayı tercih eder misiniz?” sorusu yöneltilmiş ve cevapları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Mesleki Gelişim Faaliyetlerine Katılım İsteği

	f	%	Örnek Cümle
Evet	6	50	Evet tercih ederim. Uzaktan eğitim sürecinde de online eğitimler alarak mesleki gelişime katkı sağlamaya çalışıyorum (K6).
Hayır	4	33	Eskiden çok sıkı takip ederdim, katılırdım. Son yıllarda pek katılmıyorum, verimli bulmuyorum (K5).
Kısmen	2	17	Ben genellikle kaçırırım katılamadım. Fakat olursa denk gelirsem katılırım (K2)
Toplam	12	100	

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmenlerin yarısının eğitimlere katıldığı ancak diğer yarısının katılmadığı görülmektedir. Ayrıca görüşme formlarına verilen cevaplarda bazı katılımcılar, uzaktan eğitim olanlara yeterince motive olmadıklarını bu sebeple katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

7. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu başlık altında elde edilen bulgular literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırılmış, elde edilen bulgulara dayalı olarak birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Katılımcıların zaman yönetimini tanımlarken genellikle 1) Planlama yapabilme, 2) Zamanı bilinçli kullanma, 3) Zamanı kontrol edebilme, 4) Zamanı verimli kullanabilme ve 5) Zamanı etkili kullanabilme şeklinde algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların zamanı etkili kullanabilmek için plan program yapıp, bu program dahilinde hareket etmenin zamanı kullanabilmek adına önemli olduğunu düşündükleri sonucu elde edilmiştir. İlgili literatür incelendiğinde de etkili zaman yönetimi için belirli yöntemlerden zaman tutanağı hazırlama, planlamaya önem verme, öncelikleri belirleme, zamanı

programlama, kesintilerin ortadan kaldırılması (telefonlar, ziyaretçiler, toplantılar) gibi çeşitli yapılabilecek davranışlar sıralanmıştır (Gürbüz ve Aydın, 2012).

Araştırmacılar, katılımcıların kaliteli bir zaman yönetimi içerisinde kaliteli etkinlikleri 1) Kendine vakit ayırmak, 2) Faydalı içerikler dinlemek ya da izlemek, 3) Kitap okumak 4) Okul için hazırlık yapmak, 5) Sosyal ortamlarda bulunmak ve 6) Gezmek şeklinde sıraladıkları sonucuna ulaşmışlardır. İlgili literatürde zaman değerlendirme faaliyetlerine bakıldığında ciddi boş zaman ve kayıtsız boş zaman aktiviteleri diye iki çeşit sınıflandırma yapıldığı görülmektedir. Kayıtsız boş zaman: Anlık fayda ve haz sağlayan, efor sarfettirmeyen, kısa süreli hoşnutluk sağlayan aktiviteler olarak tanımlanmıştır. Stebbins'e göre (1997; 2007) kayıtsız boş zaman aktivite türlerinden bazıları şunlardır: Oyun (heves ya da zevk için oynanan oyunlar), rahatlama (oturma, uzanma, gezinme, dolaşma vb.), pasif eğlence (TV izleme, kitap okuma, müzik dinleme vb.). Kayıtsız boş zaman aktivitelerinde hedonik (hazcı) faydalar söz konusu iken ciddi boş zaman aktivitelerinde tutkuyla yapma, sürekliliğinin olması, belirli bir çaba gerektirmesi, yetenekler doğrultusunda ilerlemesi, ortaya belirli bir ürün konulması gibi belirleyiciler vardır (Akyıldız, 2013). Buna göre, öğretmenlerin genelde kayıtsız boş zaman faaliyetlerini kaliteli etkinlikler olarak nitelendirdikleri ve rahatlama sağlayacak faaliyetlere yöneldikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden, okul içi ve okul dışı zaman yönetimi konusunda sıkıntı yaşadığınızı düşündünüz mü sorusuna evet ve kısmen şeklinde cevap verenler toplam %58'dir. Bu öğretmenlerin çoğu görüşme formunda ilerleyen sorularda da genelde arkadaş çevresi ile sık görüşme, sosyal medyada fazla vakit geçirme, TV izleme alışkanlığı gibi sorularda kendileri ile ilgili dürüst açıklamalarda bulunmuş ve yer yer rahatsız olduklarını fakat yine de engel olamadıklarını ifade etmişlerdir. Literatür incelendiğinde özellikle sosyal medya kullanımı sanal tembellik kavramı ile alınmış ve bu davranışın iş yerinde de sürdürülmesinin performans ve iş doyumunu olumsuz etkilediği belirtilmiştir (Genç ve Aydoğan, 2016). Ayrıca bir öğretmenin çalıştığı yerde cafe ve restoran fazla yok ama olduğu kadarını gün içinde arkadaşlarıyla dolaşırım, hepsine uğramış olurum şeklindeki yanıtı literatürde kentleşme süreci ve değişen mekân imajları olarak ele alınmıştır. Kent mekanlarının küreselleşerek dönüşümünde ise kent kültürünün demokratikleşmesi, çalışan eğitimli nüfusun artışı, refah düzeyinin artması, yeni boş zaman değerlendirme kalıplarının ortaya çıkması, tüketim alışkanlıklarındaki değişim, kadınların temsil oranındaki artış etkili olmuştur. Kent kozmopolitleşmesine paralel olarak fiziki ve toplumsal değişime uğrayan bu mekanlar alt kültür adacıkları, kent cemaatleri, kentsel kimlik formları üretmiştir. Bu yönüyle de boş vakit deneyimlerine ve uçucu sosyalliklere kaynak oluşturmuştur (Aytaç, 2017).

Öğretmenlerin kitap okuma alışkanlıkları ile ilgili soruya verdikleri cevap eğitim camiasında çalışan bir kitle için yeterli düzeyde okuyucu olmadıkları kanaatinin oluşmasına neden olmuştur. Özden (2018), kitap okuma alışkanlığı kazanma ve bu alışkanlığı sürdürebilmenin engelleri arasında teknolojik bağımlılığa dikkat çekmiştir. Söz konusu bu bağımlılıkların da TV izleme ve bilgisayar kullanımı olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyal medya kullanımının ve TV izleme süresinin fazla olması, okuma alışkanlığının yeterli gelmemesinde olumsuz bir etken olabilmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılım oranı %50 çıkmıştır. Birkaç öğretmen uzaktan eğitimle böyle bir imkânın olduğunu fakat uzaktan olanları tercih etmediklerini belirtmiştir. İlgili literatür incelendiğinde çeşitli araştırma ve yayınlarda ülke genelinde bu konuda karnemizin pek parlak olmadığı görülmektedir. Türkiye'de öğretmenlerin %73 'ünün 40 yaş altı olduğu düşünülürse mesleki gelişim gereksiniminin de oldukça fazla olduğu sonucuna ulaşılabilir. Milli Eğitim Bakanlığı bu konuda adım atmış, dönüşümler yapmış, uzaktan eğitimle de çeşitli faaliyetler düzenlemiş olmasına rağmen çoğu öğretmen yine de mesafeli durmaktadır (Bümen, Ateş, Çakar, Ural ve Acar, 2012).

Çalışmaya katılan öğretmenler zaman yönetimini genellikle aynı kavramlar etrafında tanımlamışlardır. Bütün öğretmenler planlama yapmanın etkili bir zaman yönetimi için gerekli olduğunu vurgulamıştır. Kaliteli bir zaman yönetimi için kaliteli etkinliklerin serbest zaman faaliyetleri olan okuma, gezmeye, arkadaşlarla vakit geçirme gibi rahatlama ihtiyacına dönük olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %42'si zaman yönetimi hususunda sorun yaşamadığını ifade etmiş, zaman yönetimi hususunda eksik hissedenler ise, durumdan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin pek çoğunun sosyal medya kullanımında ve TV izlemede aşırılık gibi zaman tuzaklarına yenik düştüğü sonucuna varılmıştır. Ayrıca sosyal çevre ile görüşme sıklığına bakılırsa burada da ciddi bir zaman tüketiminden bahsedilebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu ertesi gün işlenecek derse hazırlık için konuya göre sürenin değişkenlik göstereceğini fakat günlük ortalama yarım saat bir saat kadar okula hazırlık yaptıklarını

belirtmiştir. Bu sınıf içi zaman yönetimi için yeterli gelir mi bilinmez fakat yine de faydası olacaktır. Kitap okuma alışkanlığı ve mesleki gelişime katkı sağlayacak etkinliklerle ilgili sorulara gelen cevaplara bakılırsa öğretmenlerin beklenen seviyede bir okuyucu olmadıkları ve mesleki gelişim faaliyetlerine gerekli önemi vermediği sonucu çıkarılabilir.

Zaman yönetimi becerisi gelişmiş bireyler, performans ve iş doyumunu daha üst düzeyde yaşayacağı için bu konuda hizmet içi eğitimler, seminerler, konferanslar düzenlenerek bunlara zorunlu katılım sağlanabilir. Bireyler gerçekçi hedefler koyarak zamanlarını daha iyi planlayabilirler, böylelikle çalışmalar hedefler doğrultusunda ilerler ve zaman kaybının önüne geçilebilir. Teknoloji hayatımızın bir parçası ama bunu kontrollü kullanmak da hayatımızın bir parçası haline gelmeli, bireyler kendilerine bununla ilgili çeşitli sınırlar koyabilmeli, kendilerine daha cazip meşgaleler bularak bir miktar sanallıktan gerçekliğe dönebilmelidirler. Bireylerin yeteneklerini keşfedip, bunları kullanmaya teşvik edici faaliyetler ve faaliyetlerin uygulanacağı sahalara artırılabilir. Kitap okuma çocukluktan itibaren kazandırılması gereken bir alışkanlık olduğu için bu konuda ailelere ve sınıf öğretmenlerine; hatta görsel okumalar ve okumanın merak uyandırıcılığını göz önüne alırsak okul öncesi öğretmenlerine de önemli görevler düşmektedir. Çocuklarda duyuşsal, görsel, bilişsel anlamda kitaba ilgi uyandırmalı ki yetişkinlikte de bu alışkanlık devam etsin. Yalnızlıkla baş etme hatta bunu bir fırsata çevirme ve kontrollü bir sosyallik için de bireylere rehberlik edilebilir. Bununla ilgili eğitimler verilebilir. Mesleki gelişim faaliyetleri öğretmenlerin ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına dönük hazırlanabilir ve bu faaliyetlere katılmanın sonunda küçük ödüllendirmeler yapılarak katılım teşvik edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, M. (2013). Boş zamana "Ciddi" bir bakış: Boş zaman araştırmalarında ciddi boş zaman teorisi. *Pamukkale Journal of SportSciences*, 4(2).
- Ankara, H. G., Tekin, B., Öz, E. (2020). Elmayı En Çok Kim Isırıyor? Akıllı telefon bağımlılığını etkileyen sosyoekonomik faktörlerin tespiti. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 13(3), 235-242.
- Avacı, C. (2020). Mekanın Tüketimi Bağlamında Kent İrkçuları (Falcıları). *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi. (CALESS)*, 2(1), 372-394.
- Aytaç, Ö. (2017). Kent, metropol ve değişen yer/mekân imajları. *Mukaddime*, 8(1), 1-23.
- Aziz, A. (2008). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Ankara: Nobel
- Baltacı, A . (2021). Öğretmenlerin Okuduğunu Anlama Düzeyleri: Temel Eğitim Okullarında Çalışan Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma . *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , (51) , 236-261
- Bümen, N. T., Ateş, A. , Çakar, E., Ural, G. & Acar, V. (2012). Türkiye bağlamında öğretmenlerin mesleki gelişimi: Sorunlar ve öneriler. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(194), 31-50.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. , Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz*. 12. Baskıdan çeviri (A. Aypay, Çev. Ed.). Ankara: Anı.
- Çakı, F. , Kızıltepe, B. (2017). Üçüncü Yerler Olarak Kafeler ve Gençlik: Balıkesir Örnek Olay İncelemesi. *Akademik İncelemeler Dergisi*. Cilt: 12, Sayı: 1, Yıl: 2017 (173-202).
- Çam, E., &İsbulan, O. (2012). A new addiction for teacher candidates: Social networks. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 11(3), 14-19.
- Çepni, S. (2005). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (2.baskı). Trabzon.
- Doğan, O. (2009). Hizmetçi Eğitime Katılımın Eğitim Öğretim Sürecine Etkisi ile İlgili Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. Maltepe Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Erdem, A. R. , Şimşek, S. (2013). Öğretmenlere ve Okul Yöneticilerine Verilen Hizmetçi Eğitimlerinin İrdelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2013, 6/4
- Erdem, R., Pirinççi, E., Dikmetaş, E. (2005). Üniversite öğrencilerinin zaman yönetimi davranışları ve bu davranışların akademik başarı ile ilişkisi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 167-177.

- Ergin D.Y. & Beyoğlu A. (2018). Güzel sanatlar öğretmen adaylarının genel zaman yönetim becerileri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (40), 111-124.
- Geçgel, H. ve Burgul, F. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin okuma ilgi alanları. *TÜBAV Bilim*, 2(3), 341-353.
- Genç, E. & Aydoğan, E. (2016). İşyerinde sanal tembellik davranışı ve etkin zaman yönetimi ilişkisi: Bir kamu kurumunda araştırma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 558-571.
- Güleç, V. (2018). Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2(2), 105-120.
- Gür, T. (2014). Öğretmen adaylarının okuma ve boş zaman değerlendirme alışkanlıkları. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(1), 161-180.
- Gürbüz, M., & Aydın, A. H. (2012). Zaman kavramı ve yönetimi.
- İlğan, A. (2020). Öğretmenler için Etkili Mesleki Gelişim Yaklaşımları ile Bir Model Önerisi ve Uygulama Yönergesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 11(21), 172-197.
- İlhan, V. , Ulusoy, A. (2013). Televizyon Bağımlılığı ve İzleyici: Tv İzlememek Mümkün mü? *The Journal of Academic Social Science Studies*. Volume 6 Issue 5, p. 1127-1154, May 2013
- Karaaslan, S. (2014). Türk eğitim politikasında okuma alışkanlığı. *Bilgi Dünyası*, 17(1), 104-119
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel irade algı çerçevesi ile bilimsel araştırma yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. İkinci Yazım, (35.Basım). Ankara: Nobel.
- Karşahin, M. (2009). İlköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okuma kültürlerinin değerlendirilmesi. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Kaya, K & Tural, Y. (2005). Öğrencilerin Boş Zamanlarında Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılımları ile İlgili Tutumları (Isparta Örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 10(2), 271-289.
- Konan, N. (2013). İlköğretim okulu yöneticilerinin okuma alışkanlıkları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 31-59.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. *International journal of environmental research and public health*, 8(9), 3528-3552.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2017). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *International journal of environmental research and public health*, 14(3), 311.
- Küçük, O. (2019). Öğretmenlerin sosyal medya kullanım alışkanlıkları: Trabzon örneği. *Journal of International Social Research*, 12(65).
- Limon, İ. (2014). Yüz yüze ve uzaktan hizmetiçi eğitim faaliyetlerine yönelik öğretmen algıları (Sakarya ili örneği). Yüksek Lisans Tezi.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage: Newbury park. *CA Google Scholar*.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar I-II*. Cilt (5. Basım). İstanbul: Yayın Odası.
- Ortaş, İ. (2014). Türkiye ve dünyada kitap okuma değerlerimizin karşılaştırması ve sosyal yaşamımıza etkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 28 (3), 323-337.
- Özdemir, O. , Özdemir, M. , Kaya, B. (2015). Öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Aralık 2015 Cilt 17 Sayı 2 (219-233).
- Özdemir, S. M. (2016). Öğretmen niteliğinin bir göstergesi olarak sürekli mesleki gelişim. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 233-244
- Özden, M. (2018). Niçin okumuyoruz?. *Tarih Okulu Dergisi*, 11(35), 299-313.

- Özduman, A. , Gök, B. , Gökçen, H. (2020). Mobil telefon kullanıcılarının mobil bağımlılık durumu ve 5G teknolojisi kabullenme niyeti modellerinin geliştirilmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 13(3), 269-288.
- Öztürk, H. , Erdoğan, B. , Çevik, M. , Akın, A. (2015). Kahveye Giden Kişilerin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıklarının İncelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 3(Special Issue 4), 349-358.
- Saracalıoğlu, S. , Karasakaloğlu, N. , & Aslantürk, E. (2010). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okuma İlgi ve Alışkanlıklarının Karşılaştırılması (Adnan Menderes ve Uludağ Üniversiteleri Örneği). *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 457-480.
- Sever, S. , Karagül, S. , & Güldenoğlu-Doğan, B. N. (2017). Öğretmenlerin Okuma Kültürü Düzeyleri ile Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 47.
- Sıgır, Ü. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta.
- Sönmez V. , Gülderen-Alacapınar F. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Genişletilmiş 6. Baskı. Ankara: Anı.
- Tunç, T. C. , Ertem, İ. S. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Okuma Alışkanlıkları ve Okumaya Karşı Tutumları. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 256-286.
- Tutgun-Ünal, A. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2011). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri* (3. Baskı), Ankara: Detay.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk kütüphaneciliği*, 16(4), 441-460.

İnternet Kaynakları

<https://www.iienstitu.com/blog/zaman-yonetimi-nedir>

[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastırması-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastırması-2020-33679)

<https://www.iienstitu.com/blog/evde-zamani-verimli-kullanma-onerileri>

<https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>

<https://www.ozdeyis.net/dunyayi-yoneten-kalem-murekkep-ve-kagittir-jonathan-swift/>

